

er waarde dan  
altijd nog het

boeken, welke  
geven.

J. W.

EN  
WUS

die onder ons  
blijven. De be-  
daarover moe-  
van het leven  
maar ook in  
n behoort ook  
kwam aan de  
stelijke Onder-  
k en werd daar  
dr H. Bijleveld.  
delijk gemaakt,  
naar de juiste  
t, ook tusschen  
ding van onze  
verband houdt  
In hoever heeft  
wat heeft de  
iddelijk komen  
le; het aantal  
lichte uren, de  
de volkenbond  
leiding, school-  
enz. enz.

om een goed  
omkeeren en  
staat. Immers  
kind komt ter  
van het gezin.  
is de liefde.  
een betere ver-  
er en moeder,  
waar de bloed-  
ook altijd de  
n het gezin op  
geestelijke, mo-

l andere functie  
macht. De staat  
En nu wordt  
van staat daar-  
levenskringen,  
is ook dadelijk  
l veiligheid ge-

el aantal jaren  
onder er intus-  
mstigen afloop  
vernietigende  
c wel als een  
aangeduid. Wij  
lonius, die zelf  
en tijd af door  
rd, tegen Seron  
Enmaus, waar  
t, tegen Lysias  
r (na den dood  
nor bij Kaphar  
slag bij Beth-  
vaarin Nikanor  
bij massa's de  
t sloegen, maar  
en afgemaakt;  
s, dat de Joden  
kdag, den z.g.  
panne tijds van  
norme Syrische  
lige inspanning,  
oeten afleggen.  
en Gods, waar-  
nederlaag is

n bevestigen dit.  
heba en Dedan  
nder we te ver-  
sche kolonisten  
al oprukkenden  
uiten? hebt gij  
te rooven? om  
ee en have weg  
buiten?" Wat  
het licht gesteld  
jd tegen Gorgias  
e troepenmacht  
e nederlaag der  
in het Syrische  
vervoegden ten  
e natuurlijk in  
n, zouden wor-

dat deel van  
Mooren en Pa-  
ma (Ezech. 38  
het gebied der  
van Gomer, te

waarborgd, bescherming, wanneer het in zijn rech-  
ten mocht worden bedreigd.

Hiernit volgt, dat het niet tot de taak van de  
overheid kan behooren, het kind onderwijs te doen  
geven. Dat behoort tot de taak van het gezin.  
Hoogstens kan de staat beschermend optreden en  
in een wet vastleggen, dat het kind een zeker mini-  
mum van onderwijs moet genieten. Dat is dan be-  
scherming tegen mogelijke verwaarloozing van de  
zijde der ouders. Tot zelf onderwijs geven is de  
staat van nature noch gerechtigd, noch geroepen,  
noch in staat. En door de principiële onjuiste op-  
vatting van een primaire overheidstaak ten opzichte  
van het onderwijs, is het recht van de school als  
verhand, is het recht van het gezin, is het recht  
van het kind in gevaar.

Nu zal het niet gemakkelijk zijn, altijd precies aan  
te geven, hoe de rechten van de verschillende  
kringen tegenover elkaar moeten worden afgeba-  
kend. Er kan een ingrijpen van de staat noodig  
zijn. Op dit oogenblik is er h.v. niet meer dat sterke  
verzet tegen de leerplicht, dat men vroeger in  
onze kringen vond. Er is ook inzake het onderwijs  
aan het kind een roeping der overheid.

Hoofdzakelijk blijft, dat principiële vastgehouden  
wordt de zuiver Christelijke onderscheiding der  
eigen soevereine kringen, met erkenning, dat de  
eenheid, de orde van het leven, religieus alleen  
in God ligt en dat dit tijdelijke leven de onverander-  
lijkheid niet kent; we moeten daarin vastheid vin-  
den, dat God ons in Zijn Woord het richtsnoer  
geeft, om de vragen, waarvoor het leven ons  
plaatst, te kunnen oplossen.

En die vragen kunnen lastig genoeg wezen. Be-  
hoort het wel tot de taak van de overheid, te zor-  
gen voor een goede ventilatie in de school? Ja,  
zeggen we, hier treedt de staat beschermend op.  
Hij komt met de bepaling, dat het kind moet school-  
gaan, maar waakt nu meteen, dat het kind daar  
geen lichamelijke schade lijdt. Mag dan de staat  
weer niet zorgen voor schoolvoeding en school-  
kleeding? Neen, zeggen we, dat is de taak van het  
gezin. De staat, de gemeente mag moeder niet  
overbodig maken. Bovendien ook de kinderen, die  
nog niet schoolgaan, moeten gevoed en gekleed  
worden. Daarom moet nauwkeurig vermeden wor-  
den al wat het kind ook maar eenigszins losser  
zou maken van de natuurlijke kring van het gezin.  
Toch kunnen deze dingen wel een nijpend karakter  
aannemen. De gemeenteraad stelt de hoofden der  
scholen b.v. in de gelegenheid klompenbans af te  
geven voor de kinderen uit arme gezinnen. Op  
verschillende plaatsen maakt men daartegen geen  
bezwaar; het is in het belang van het regelmatig  
schoolgaan en een niet onaangename tegemoet-  
koming in de armoede van de ouders. Het komt  
evenwel ook voor, dat de onderwijzer principiële  
bezwaar heeft in deze vorm van schoolkleeding.

weten de Cimmeriërs, die althans in den tijd van  
Ezechiël reeds in Klein-Azië waren binnengedron-  
gen, en aan het gebied van Mesech en Tubal grens-  
den. Wat we onder Togarma hebben te verstaan,  
is niet volkomen zeker; men zoekt het of in Ar-  
menie of in Klein-Azië; in ieder geval moet het dan  
ook tot het gebied der Seleuciden worden gerekend.  
Enige meerdere moeilijkheid levert het op dat  
ook de Mooren en Puteërs worden genoemd; de  
eersten (in 't Hebreuwsch Koesj) zijn de Ethi-  
opiërs, de bewoners van het gebied ten Zuiden van  
Egypte; onder de Puteërs verstaat men tegen-  
woordig gewoonlijk de bewoners van het land  
Punt, het kustland van Abyssinië aan de Rode  
Zee tegenover de Zuid-West-spits van Arabië. Hoe  
komen nu deze zoover Zuidelijk gelegen volken in  
de legers der Seleuciden? Dit is echter niet zoo  
heel moeilijk te verstaan, als men weet, dat Ethi-  
opië heel dikwijls met Egypte overhoop lag, en dat  
anderzijds de Seleuciden voortdurend met Egypte  
in strijd verkeerden. Het wordt dan zeer begrip-  
pelijk dat zulke Zuidelijke hulpstroepen in de Sy-  
rische legers waren geïncorporeerd; vooral als men  
weet, dat juist de groote Jodenvijand Antiochus  
Epiphanes in felle oorlog met Egypte was ge-  
wikkeld en meer dan één veldtocht naar het Nijl-  
gebied heeft ondernomen, waarbij het succes vol-  
ledig aan zijn zijde was, zoozeer, dat alleen de in-  
terventie der Romeinen Egypte redden kon.

Dat Gog geleekend wordt als woonachtig in het  
Noorden (Ezech. 38:15; 39:2), past eveneens voor-  
treffelijk op de Syrische macht. Ook de Chaldeeën  
worden door Jeremia aangeduid als de vijand uit  
het Noorden, hoewel deze geografisch ten Oosten  
van Israël woonden; dit geschiedt dan, omdat de  
eenige legerweg van die zijde vanuit het Noorden  
tot het Heilige Land toegang gaf (tusschen Israël  
en Babel lag de ontoegankelijke woestijn). Voor de  
Syrische macht past deze qualificatie zeker niet  
minder, daar de Seleucidische residentie geogra-  
fisch zelfs inderdaad ten Noorden van Kanaän  
lag. In het boek Daniël wordt de dynastie der Se-  
leuciden ook voortdurend aangeduid als „de koning  
van het Noorden” in tegenstelling met Egypte, daar  
de „koning van het Zuiden” genoemd (zie Dan. 11).

Ook deze trek stemt uitnemend met onze opvat-  
ting overeen, dat Gog de Seleucidische macht is:  
uit Ezech. 38:12, 13 blijkt dat de in hun land  
teruggekeerde ballingen worden geleekend als be-  
zitters van „vee en have”, „zilver en goud”, waar-

Maar de ouders nemen hem dat kwalijk en zenden  
hun kinderen naar een andere school, waar wel  
klompenbans verstrekt worden. Dat zijn voor het  
betrokken hoofd moeilijke dingen. Immers, niet  
overal is de diaconie in staat, hier de noodige hulp  
te bieden. Men kan ook overwegen, dat het toch  
maar beter is, dat de kinderen met gemeente-  
klompen van Christelijk onderwijs genieten dan dat  
ze door gemis aan beslistheid der ouders naar de  
Openbare school gaan. Veel hangt hier ook af van  
de wijze, waarop het gebeurt. Hoe minder hier  
het gezin wordt uitgeschakeld, hoe beter. 't Geldt  
ook hier weer, over het beginsel zijn we het wel  
eens, maar de nadere uitwerking is moeilijk, ook  
van plaatselijke omstandigheden afhankelijk.

Mr Bijleveld haalde het woord aan van Dr Kuyper:  
De staat mag alleen een noodverband leggen. Blijft  
de vraag: Wanneer doet de nood zich voor?

Gr.

G. MEIMA.

## UIT DE BUITENLANDSCHE KERKEN

Het Gereformeerd kerkelijk leven in Hongarije.

1.

Sinds „De Hongaarsche Heraut” ophield te be-  
staan zijn de berichten in verband met het Hon-  
gaarsch Gereformeerd kerkelijk leven in de Neder-  
landsche Christelijke pers schaarscher geworden.  
De belangstelling is echter, naar het mij voorkomt,  
niet minder. Af en toe krijg ik nog steeds opmer-  
kingen, die de stopzetting van „De Hongaarsche  
Heraut” veroordeelen en de wederoprichting er-  
van proponeeren.

Dit laatste zou echter niet meer mogelijk zijn.  
Verschillende moeilijkheden staan nu in den weg.  
En juist met het oog hierop tracht ik mijn doel  
op een andere wijze te bereiken, n.l. door plaatsing  
van artikelen in „De Reformatie”, welke mogelijk-  
heid voor mij door Prof. Waterink is geopend, die  
tijdens zijn verblijf onlangs te Budapest ook tijd  
en gelegenheid zocht, om het Hongaarsch Gerefor-  
meerd kerkelijk leven door persoonlijke kennis-  
making en besprekingen van wat dichter bij te  
kennen.

Met een dankbaar hart maak ik dus gebruik van  
deze uitnemende gelegenheid en ben bereid om  
voortaan regelmatig artikelen voor „De Reformatie”  
te zenden, die de verschillende gebeurtenissen, de  
meest betekenisvolle gegevens uit het leven der  
Hongaarsche kerken kort, objectief en principiële  
zullen behandelen.

van nog al wat „buit” te halen is. Deze teekening  
wijst ongetwijfeld naar den Syrischen tijd, waarin  
de Joden zoo langzamerhand weer in goeden doen  
waren gekomen, in tegenstelling met de Perzische  
periode, waarin de toestand over het algemeen  
niet zoo rooskleurig was (men denke aan Nehemia!).

En nu dan nog ten slotte een punt van gewicht:  
dat in Ezech. 39:6 gesproken wordt van een vuur  
dat God zal zenden in Magog, dat wil dus zeggen  
in het eigen grondgebied van Gog zelf. We hebben  
daarop reeds de aandacht gevestigd bij de ver-  
gelijking met Openb. 20:7-10. Naast de gewel-  
dige nederlaag die Gog lijdt in het land van Israël,  
is hier sprake van een tweede ramp, die Gog in  
zijn eigen grondgebied treft. Men heeft de meening  
verdedigd, dat dit een invoeysel zou zijn, omdat  
overigens voortdurend van de catastrofe op Is-  
raëlietisch grondgebied gesproken wordt; maar dat  
is zeker niet gerechtvaardigd. Wel is juist, wat  
men ook heeft opgemerkt, dat „vuur” hier niet  
moet verstaan worden van „vuur uit den hemel”,  
zooals in 1 Kon. 18:38 en 2 Kon. 1:10, 12;  
maar dat we hier, evenals in Am. 1:4, 7, 10, 12,  
14; 2:2, 5 te doen hebben met een beeld voor het  
Goddelijk oordeel, dat Gog treffen zal. Vinden wij  
nu de historische vervulling daarvan ook in de  
dagen van Antiochus Epiphanes? Laat het an-  
woord daarop gegeven worden door een Romeinsch  
geschiedschrijver, Tacitus, die van Antiochus Epi-  
phanes zegt dat hij zijn best had gedaan om aan  
de Joden hun bijgeloof te ontnemen en hen de  
Grieksche zeden bij te brengen, maar daarin door  
den oorlog tegen de Parthen werd verhinderd. Wij  
zien hier heel duidelijk dat er naast de geduchte  
nederlagen welke de legers van de Syriërs in  
Palestina hebben geleden nog een tweede factor  
in het spel is geweest, een factor van zó groot  
belang dat die door Tacitus zelfs als de eenige  
wordt genoemd. Nu is dit laatste ongetwijfeld aan  
niets dan booze partijdigheid te wijten; een ge-  
schiedschrijver, die het Joodsche volk als een „aller-  
afschuwelijkst volk” betitelt, heeft natuurlijk niet  
willen erkennen, dat het ook door zijn eigen held-  
haftigen tegenstand de plannen van Antiochus ver-  
ijdeld heeft; maar hij zal wel gelijk hebben, in zoo-  
verre dat ook in den oorlog met de Parthen een  
gevoelige tegenslag Antiochus trof. Dat is het vuur  
dat God in Magog zendt. Want de Parthen, die  
omstreeks 250 voor Chr. een machtig rijk hadden  
gesticht, dat zich van den Eufraat tot aan den

De kerkelijke toestanden in het algemeen.

Wat nu de kerkelijke toestanden in het algemeen  
betreft kunnen wij ze karakteriseeren als volgt:  
Geestelijk staat het kerkelijk leven in het beken  
van den gezegenden vooruitgang, maar financieel  
is de toestand werkelijk zeer droevig.

Naar men weet is Hongarije ook een agrarisch  
land, waar de gevolgen van de internationale eco-  
nomische malaise dubbel zwaar te voelen zijn.  
En aangezien de Gereformeerden in Hongarije be-  
halve adel en intelligentie, bijna uitsluitend boeren  
zijn, moeten de Gereformeerde kerken en scholen  
ook er onder lijden, want hun budget is zeer on-  
zeker geworden en de tractementen der predikanten  
en het salaris der onderwijzers wordt soms maan-  
den lang niet uitbetaald. En aangezien de prijzen  
der agrarische producten ongekend laag zijn en  
nog verdere daling te verwachten is, hebben de  
kerken en scholen weinig hoop om haar budget  
binnen afzienbaren tijd in evenwicht te kunnen  
brengen. In Hongarije worden n.l. zowel de predi-  
kanten als de onderwijzers der Christelijke scholen,  
die bij ons altijd tegelijk kerkelijke scholen zijn,  
grootendeels in naturalibus, d.w.z. in tarwe, graan  
mais, wijn enz. betaald. In de meeste plaatsen  
krijgen zij ook, in plaats van geld, landbouwgrond,  
dien zij dan of zelf moeten laten bebouwen, of  
in pacht geven, opdat zij uit de producten er van  
zouden kunnen leven.

Hetzelfde is het geval met de Geref. middelbare  
scholen en hoogeschoolen. De meesten onder haar  
hebben landgoederen, door testamentaire beschik-  
king van een of anderen erfzater geërfd, maar de  
pachters kunnen niet betalen, of willen alleen de  
helft betalen, van wat zij b.v. nog vier of vijf jaar  
geleden hebben betaald. Zelfs zijn er reeds gevallen  
voorgekomen, dat de kerken en scholen haar land-  
goed of landbouwgrond voor geen prijs konden  
verpachten, om de eenvoudige reden, dat de men-  
schen het risico niet meer op zich durven nemen.  
De Geref. Theol. Hoogeschool van Sárospatak, waar  
overigens ook een Geref. gymnasium en een kweek-  
school voor onderwijzers te vinden zijn, leeft ge-  
deeltelijk uit den wijn. Zij heeft n.l. in het be-  
roemde Tokajer wijngebied groote wijngaarden, nog  
in den tijd van vorst Georg Rákóczi II gekregen  
en zoolang de beroemde en fijne „Tokajer wijn”  
nog hooge prijzen had, heeft de hoogeschool den  
inhoud van hare reusachtige kelders van jaar tot  
jaar voor goede prijzen kunnen verkoopen. Maar  
nu zijn de prijzen van de beste wijnen ook enorm  
gedaald. De hoogeschool kan tegenwoordig zelfs  
de helft er van niet meer krijgen en wat nog erger  
is, zij kan hare beroemde wijnen „überhaupt” niet  
verkoopen. De kelders zijn vol, de onkosten van  
het bebouwen der wijngaarden zijn enorm, het tekort  
wordt steeds grooter en de hoogeschool kan de  
professoren, leeraars enz. moeilijk betalen.

Indus, en van de Kaspische Zee tot aan den In-  
dischen Oceaan uitstrecte, waren op de Oostelijke  
grenzen van het Syrische rijk geduchte tegenstan-  
ders der Seleuciden, en verontrustten het voort-  
durend door hun invallen, evenals in later tijd het  
Romeinsche rijk. En in dit verband is ook uit-  
nemend verklaarbaar, dat nevens Magog in Ezech.  
39:6 ook nog genoemd worden „degenen die in  
de eilanden zeker wonen”. Gewoonlijk zijn in het  
Oude Testament onder de „eilanden” te verstaan  
de Grieksch-Klein-Aziatische kustgebieden met den  
Griekschen archipel; doch in verband met de be-  
schrijving van Gog's geografische ligging (men denke  
aan Mesech en Tubal) is het waarschijnlijk, dat  
we hier eer aan het kustgebied van de Zwarte en  
de Kaspische Zee te denken hebben. Men houde  
wel in het oog dat het Hebreuwsche „eilanden”  
niet, zooals bij ons, beteekent land dat geheel en  
al door water omringd is, maar land, dat vlak aan  
het water ligt. De Parthen bereikten juist deze  
kustgebieden van de Zwarte en Kaspische Zee,  
waarvan de bewoners zich overigens „zeker” waan-  
den, als liggende buiten het terrein waarop in den  
regel de veldslagen in de oude Oostersche wereld  
geleverd werden.

Men ziet, al deze gegevens uit den inhoud van  
onze hoofdstukken kloppen uitnemend op ons te  
voren gevonden resultaat, dat onder Gog niet anders  
dan de Syrische macht kan verstaan worden, welke  
vooral in Antiochus Epiphanes zich zoo fel tegen  
Israël heeft gekant, maar toen ook zoo geducht  
heeft moeten ondervinden dat er een God is, die  
zijn volk beschut en bewaart.

Nu blijft er in deze hoofdstukken nog één vraag-  
punt over, dat we niet behandeld hebben: in Ezech.  
38:17 wordt van Gog gesproken als een macht  
waarvan de HEERE in het verleden reeds door den  
dienst zijner knechten, de profeten Israëls, jaren  
lang geprofeteerd heeft; maar wij hebben buiten  
Ezech. 38 en 39 in het geheele Oude Testament  
geen enkele profetie, waarin de naam van Gog ge-  
noemd wordt. Dit stelt ons voor een zeer moeilijke  
kwestie, die wij wel zouden kunnen laten rusten,  
omdat ze op het resultaat waartoe we kwamen  
van geen invloed is; want dit vraagstuk blijft be-  
staan, hoe men ook over Gog denkt. Maar wij willen  
ons aan de bespreking van dit punt niet onttrekken;  
dat moeten we dan evenwel reserveeren voor een  
volgende schets.

G. Ch. AALDERS.